

קונטרס

צוּחַק אַחֲרוֹן

יַחַדִּיר בְּאָדָם שְׂמִיחָה אֲמִתִּית, שְׂתִמִּיד יִהְיֶה שֶׁשׁ
וְשִׂמְחָה, וְיִשְׂמַח אֶת אַחֲרָיו, כִּי לְבִסּוֹף צְרִיכִים
לְצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְאֲשֶׁרֵי מִי שִׁיּוּצָא מִזֶּה
הָעוֹלָם בְּצָחוּק וּבְשִׂמְחָה, מַחֲמֵת שְׂהִיָּה בְּאַמוּנָה
כָּל יְמֵי חַיָּיו.

בְּנוֹי וּמִיֶּסֶד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹרֵךְ הַגְּנוּזִי וְהַצָּפוֹן
בוֹצֵינָא קַדִּישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרֵנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹרֵךְ נַפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה

רַבֵּי נֶתָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ

וּמִשְׁלָב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי

חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֵהר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדַפּוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֵסֵלָב

עִיָּה "ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל
הַתְּכֵלִית הָאַחֲרוֹן, אֵיךְ שְׂיָבֹא יוֹם וַיִּצְטָרֵךְ
לְצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹעִיל לוֹ שׁוֹם
מִמּוֹן שֶׁבְּעוֹלָם לְהַצִּילוֹ מִהַמּוֹת, הוּא
מִסְתַּכֵּל כְּבָר עַל כָּל הַחַיִּים בְּצוּרָה אַחֲרֵת,
וְאֵינוֹ לוֹקֵחַ אֶל לְבוֹ שׁוֹם דְּבָר, וְהוּא צוֹחֵק
מִכָּל הָעוֹבֵר עָלָיו. וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי הָאָדָם
שֶׁתָּמִיד שָׂם לְפָנָיו עֵינָיו אֶת הַתְּכֵלִית הָאַחֲרוֹן
וְצוֹחֵק מֵהַכֹּל, שְׂאֵז יִצְלִיחַ דְּרָכּוֹ, וַיְהִי
שֶׁמַּח תָּמִיד; כִּי בְּרַגַע שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שִׁיחֶיהָ
לְנִצָּח, הוּא תָּמִיד עֲצוּב וְדוֹאֵג אֵיךְ וּמָה.
וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי מִי שֶׁאֵינוֹ מְטַעֵה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה
הָעוֹלָם כָּלֵל, וַיּוֹדַע אֲשֶׁר יָמֵי חַיָּינוּ הֶבֶל,
וְהַכֹּל עוֹבֵר כְּרַגַע וּכְצֵל פּוֹרַח.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשלג)

קונטרס

צוּחַק אַחֲרוֹן

.א

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, כִּי חַיֵּי הָאָדָם מְלֵאִים נְסִיווֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, וְעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד צָרוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמְרִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיק מֵעֲמֵד, אֲלֵא עַל-יְדֵי אֱמוּנָה, אֲשֶׁר הִיא מַחֲזִיקָה אֶת הָאָדָם. וְלִכֵּן אָנוּ מוֹצְאִים, שְׁמִי שֵׁישׁ לוֹ יוֹתֵר אֱמוּנָה, יוֹתֵר מַחֲזִיק מֵעֲמֵד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהוּא צוּחַק מֵהַכֵּל. כִּי אֶת זֹאת תִּזְכְּרוּ, צוּחַק מִי "שְׁצוּחַק אַחֲרוֹן". בְּיַדֵּי יִשְׁנֵן עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת בְּחַיִּים, יִשְׁנֵן הַצְּלָחוֹת וְיִשְׁנֵן כְּשִׁלּוֹנוֹת, אֲבָל צוּחַק מִי "שְׁצוּחַק אַחֲרוֹן". מִי שְׁמַתְחִיל בְּאֱמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתַמִּיד רֵץ וּמְדַבֵּר וּמְשִׁיחַ לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ כָּל לְבוֹ וְכָל צָרְכָיו — בֵּין בְּגִשְׁמֵי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הוּא "צוּחַק אַחֲרוֹן". וְאִם שְׂנֵדָמָה שְׁעֵתָה אֵין לוֹ כְּלוּם, וְכָלֵם כְּבָשׁוּהוּ וְהַכְּנִיעוּ וְהַשְׁפִּילוּ אוֹתוֹ, לְבִסוּף קָם וּמִתְגַּבֵּר עַל הַכֵּל, כִּי עַל-יְדֵי אֱמוּנָה נִכְנָס הָאָדָם בְּגֵדֵי "צוּחַק אַחֲרוֹן"; כִּי אֱמוּנָה

בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הִיא אֲשֶׁר מְצִילָה אֶת הָאָדָם מִכָּל
הַכְּשָׁלוֹנוֹת וְהַאֲכֻזּוֹת בְּחַיִּים. כִּי עַל-יְדֵי שְׂאֵדָם מְרַגֵּיל
עֲצָמוֹ לְבָרַח רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְלִבְקֹשׁ מֵאֲתוֹ כָּל אֲשֶׁר
צָרִיךְ, הוּא עוֹבֵר עַל הַכָּל וְצוּחַק מֵהַכָּל. לְזֹאת, בְּנֵי
וּבְנוֹתֵי הַיְיָקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לְהִיּוֹת בְּכֻלָּל "צוּחַק
אַחֲרוֹן", תְּבָרְחוּ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְתִתְחִילוּ לִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ
יִתְבַּרֵךְ בְּשֵׁפֶת הָאֵם שְׁלָכֶם; כִּי זֶה עֵקֶר הַחֲזֵרָה בְּתִשׁוּבָה
— שְׂאֵדָם מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ; כִּי הַדִּלְתָּ וְהִפְתַּח לְהַכְּנִס
אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — זֹהֵי הַתְּפִלָּה. כִּי כִּף אָמַר רַבֵּנוּ
ו"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן פד), שֶׁהַתְּפִלָּה הִיא הַשְּׁעָר
וְהִפְתַּח לְהַכְּנִס אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ. וְרוֹאִים בְּנֵי-אָדָם חוֹזְרִים
בְּתִשׁוּבָה, וְרוֹצִים מְאֹד מְאֹד לְהַכְּנִס אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, וְאֵינָם יוֹדְעִים אֵיךְ, אֲבָל בְּאֵמַת הַפֶּה שֶׁל הָאָדָם זֶהוּ
הַדִּלְתָּ וְהִפְתַּח לְהַכְּנִס אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ. לְזֹאת הַצְּדִיקִים, אֲשֶׁר
הֵם דְּבָקִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין לִפְנֵי מְרֵאָה עֵינֵיהֶם
רַק חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, הֵם יוֹדְעִים הֵיכֵן הַדִּלְתָּ לְהַכְּנִס
אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְתָמִיד מִתְבוֹדְדִים לִפְנֵי יִתְבַּרֵךְ, וְאֵף
שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מֵה שְׁעוֹבֵר, אֲשֶׁר רָשָׁעִים אֲרוּרִים
מִשְׁפִּילִים אוֹתָם, מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אֲסוּר, הֵם אֵינָם
מִתְפַּעְעֵלִים, וְנִכְלָלִים בְּבַחֲיַנֵּת "צוּחַק אַחֲרוֹן"; כִּי מִי שֵׁשׁ
לוֹ אֶמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בְּבוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, הוּא
"צוּחַק אַחֲרוֹן"; לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְיָקָרִים! אִם רְצוֹנְכֶם
לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה, זֶהוּ רַק עַל-יְדֵי הַרְבוּת בְּבִקְשָׁה וּבְתַחֲנָה

צוּחַק אַחֲרוֹן

ר"ז

מִלְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, וְאֵל תִּסְתַּכְּלוּ עַל שׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַע עוֹלָם, כִּי
כָּךְ אָמַר הַחֲכָם: אָדָם אֶחָד בָּא לְפָנַי מוֹשֵׁל, אָמַר לוֹ:
בָּאתִי אֵלֶיךָ לְשָׂאֵל דְּבַר שְׂשֹׂאֲלָתִי תַחֲלָה מִהַבּוֹרָא, אִם
תַּעֲשִׂינִי — אֲשַׁבַּח אֱלֹקִים וְאוֹתֶךָ וְאוֹדֶךָ, וְאִם לֹא
תַּעֲשִׂינִי — אֲשַׁבַּח אֶת הַשֵּׁם וְאוֹדֶהוּ, וְאֲדוֹנֶיךָ לְכַף זְכוּת.
וְצִוָּה הַמוֹשֵׁל לְמַלְא מְשָׁאָלוֹ. בְּזֶה גָּלָה הַחֲכָם שְׂעָקָר
הַשְּׂלֵמוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם לְבִקְשׁ רַק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל
מְשָׁאֵלוֹת לְבוֹ וְיִצְרָכֵיו — בֵּין בְּגִשְׁמֵי בֵּין בְּרוּחָנֵי, לְבוֹא
תַּחֲלָה אֶל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ וּלְבִקְשׁוֹ. וְאַחֲרֵי שְׂבִקְשׁוֹ יִתְבַּרֵךְ,
יְכוּל לְבוֹא אֶל בְּשָׂר וְדָם וּלְבִקְשׁוֹ, וְאִם מְמַלְא מְבִקְשׁוֹ
— יוֹדָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלְאָדָם שֶׁהִיָּה שְׁלִיחַ טוֹב,
וְאִם אֵינוֹ מְמַלְא מְשָׁאֵלוֹתָיו, יְדוֹן אֶת הָאָדָם לְכַף זְכוּת,
וּמוֹדָה וּמְשַׁבַּח לוֹ יִתְבַּרֵךְ עַל כָּל הָעֶבֶר, וּמְמַשִּׁיף לְבִקְשׁ
לְהַבָּא, וְאִז הוּא הַ"צוּחַק אַחֲרוֹן", וְהוּא הַכִּי מְאֹשֶׁר.
לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! רְאוּ מַה לְפָנֵיכֶם, מַה נִּקְרָא
חַיִּים, כְּשִׂיְהוּדֵי רוּצָה רַק אֶת הַבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, וּמְדַבֵּר
רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, אֲזִי זוֹכָה וְ"צוּחַק אַחֲרוֹן", וְאַף שְׂבָאִים
מִתְנַגְּדִים אֲרוּרִים וְרָשָׁעִים, וְשׁוֹבְרִים וְדוֹקְרִים אוֹתוֹ, הוּא
"צוּחַק אַחֲרוֹן", כִּי הוּא דְבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבַּרֵךְ,
וְיוֹדַע שְׁסוּף כָּל סוּף יַעֲזֹב אֶת זֶה הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים
חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פְּרָשָׁה נב, סִימָן ג) עַל הַפְּסוּק
(מְשָׁלֵי לֹא, טו): "עֲזַ וְהִדָּר לְבוֹשָׁה וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן",
אֵימְתִי הַתּוֹרָה מְשַׁחֲקֶת לְמִי שֶׁהוּא עֹמֵל בָּהּ? [הֵי אוֹמֵר]

ליום אחרון; כי עובר על האדם בחיים חיותו כל מיני צרות ויסורים ומשברים, אבל אם מתלבש בחייו ביעז והדר, ואינו מניח להפיל את עצמו, לשברו, אלא לבושו — עז והדר, אזי ותשחק ליום אחרון, בא היום האחרון לחייו, והוא "צוחק אחרון", מדוע? כי זכה לסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים בכל יום ויום, זכה לנצל את רגעיו היקרים — ללמד תורה ולעשות חסד. לזאת, בני ובנותי היקרים, ראו מה לפניכם, ביכלתכם לצחק מכל העולם, על-ידי שתתחזקו באמונה פשוטה בו יתברך, ואזי כל חייכם יתנהלו באפן אחר לגמרי, ולא תצטרכו לטובות משום בריה. וכמו שאמר החכם: אם תפקיד ביד האלקים כל ענייך, תגיע אל טובתך; כי כשאדם מוסר עצמו לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, אזי בא אל הטובה הנצחית, שדבוק בבורא כל עולמים, ואינו רוצה כלום, רק את הבורא יתברך שמו; אשרי מי שמגיע למדרגה נוראה ונפלאה זו, אשר אז חי בזה העולם כדגמת העולם הבא, שאינו רואה כלום רק את השכינה הקדושה.

ב.

בני ובנותי היקרים! עליכם להרגיל עצמכם בזה העולם לצחק מהכל, לקחת את כל החיים בנקל; כי סוף

כָּל סוּף מִי שְׁזוּכָה לְיִשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי רוֹאָה שְׁהֵנָּה יוֹם
 וְהֵנָּה לַיְלָה, הֵנָּה חֹדֶשׁ וְהֵנָּה שָׁנָה, וְהַכֵּל פּוֹרַח. וּכְשֶׁאָדָם
 מִסְתַּכֵּל אַחֲרָיו, וְחוֹשֵׁב לָמָּה הִצְרַכְתִּי לָרִיב עִם אִשְׁתִּי אוֹ
 עִם בַּעְלִי, לָמָּה הִצְרַכְנוּ לְהִתְקוּטֵט עִם הַיְלָדִים, לְהִתְמַרַר
 וְלְהִכְנֵס בְּדַכָּאוֹן?! כְּשֶׁפָּרַח הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה, הַשָּׁבוּעַ,
 הַחֹדֶשׁ וְהַשָּׁנָה, וְלֹא פָּעַלְנוּ מְאוּמָה. לְזֹאת צְרִיכִים לְזָכֹר:
 "צוּחַק אַחֲרוֹן"; הֵינּוּ מִי שְׁמִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַתְּכֵלִית
 הַנִּצְחִית, שְׁסוּף כָּל סוּף אָנוּ צְרִיכִים לְצִאת מִזֶּה הָעוֹלָם,
 וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, הוּא צוּחַק מִהַחַיִּים תָּמִיד וְלוֹקְחֵם
 בְּנֶקֶל. כִּי לֹא תָּמִיד צְרִיכִים לְהִיּוֹת צוֹדֵק, אֲלֵא לְהִיּוֹת
 פֶּקַח וְחָכָם. וּכְשֶׁאָדָם מְכַנֵּס בְּעֲצָמוֹ יְדִיעוֹת אֱלֹהִים, הוּא
 "צוּחַק אַחֲרוֹן"; הֵנָּה שְׁנֵי בְּנֵי-אָדָם רְבִים בֵּינֵיהֶם, זֶה
 רוֹצֵה לְנִצֵּחַ אֶת זֶה וְכוּ', וְהַמְתַּחִים וְהַמְרִירוֹת מִתְגַּבְּרִים
 בֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁהָאֶחָד נֶעֱשֶׂה חוֹלָה מִחֲמַת רֵב צָרוֹת; כִּי
 כִּמָּה אָדָם יָכוֹל לְהִתְקוּטֵט וְלְהִתּוֹפֵחַ?! כִּמָּה יָכוֹל לְחַוֵּשׁ
 עֲצָמוֹ מִשָּׁפֵל וְשָׁבוּר?! עַד שֶׁלְּבַסּוֹף נִשְׁבֵּר כְּחָרֶס הַנִּשְׁבֵּר
 וְנִחְלָה, וּבְרִיאֹתוֹ מִתְרוֹפֶפֶת לְגַמְרִי. אֲבָל תִּכְף-וּמְיָד
 כְּשֶׁאָדָם רוֹצֵה רַק לְהַפִּיר אֶת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְיִודַע,
 שְׁאָנוּ בְּנֵי הַיְיָ"ה בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (דְּבָרִים יד, א):
 "בְּנִים אַתֶּם לַהַיְיָ"ה אֱלֹקֵיכֶם", וּבָאֵנוּ לְזֶה הָעוֹלָם לְקַיֵּם
 מִצְוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, עַל-כֵּן לָמָּה לְהִיּוֹת בָּרִיב וּמְדוּן,
 עֲלֵינוּ לְבָרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְלִצְחַק מֵהַכֵּל, וְלִקְחַת אֶת
 הַחַיִּים בְּנֶקֶל, וְלְהִיּוֹת "צוּחַק אַחֲרוֹן", אֲזִי נִהְיֶה הַכִּי

מְאֹשְׁרִים בַּחַיִּים. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! זֶה עָקֵר
הַעֲצָה לְהַצְלִיחַ בַּחַיִּים, וְלִנְחַל כָּל טוֹב וְאֲשֶׁר —
לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִף פַּעַם
לֹא לְהִכְנִס בְּכּוֹפֹחִים, לְקַחַת אֶת הַחַיִּים בְּנִקְל וְלִצְחַק, וְאִז
יִגִיעַ הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן, וְתִהְיֶה בְּבַחֲיִנַת "צוּחַק אַחֲרוֹן".

ג.

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהִרְגִיל עֲצֻמְכֶם תָּמִיד
לְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי הַדְּבֹר הוּא יְסוּד הָאָדָם;
כִּי בַמָּה מוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה, הֲלֹא גַם חַיָּה הוֹלֵכֶת
וְאוֹכֵלֶת וְעוֹשֶׂה צְרָכֶיהָ? אֲלֹא הַהִפְרָשׁ הוּא בְּדְבֹר.
הַדְּבֹר בָּא מִהַדְּעַת וְהַשְׂכָּל, כָּכֵל שְׂאָדָם זוֹכֵה לְדַעַת
שְׁלֵמָה, כֵּן מְדַבֵּר רַק דְּבוּרֵי אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְשַׁמַּח אֶת כָּלֶם, "וְצוּחַק אַחֲרוֹן"; כִּי תָמִיד
זוֹכֵה לְזַכֵּר אֶת הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן. עַל-כֵּן הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים,
שְׂבֻטָּיִם בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, כָּל הָעוֹלָם אֲצֵלָם שְׂחוּק
אֶחָד גָּדוֹל, כִּי הִגִיעוּ לְמִדְרָגָה כְּזוֹ שֶׁהִגִיעוּ לְהַפְרָה
הַמְחַלְטֵת הַזֶּה שֶׁהַכֹּל צְחוּק, וְלָמָּה לָהֶם לְהִתְעַנּוֹת בְּעַנּוּי
וְלְהַצְטַעַר בְּצָרוֹת וּבִיסוּרִים עַל עוֹלָם שְׂאִינוֹ שְׁלָהֶם, הֲלֹא
סוּף כָּל סוּף אָנוּ עוֹזְבִים אֶת זֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר. וְכִמוֹ
שְׂאוּמֵר רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן סא), שְׂזוֹ תִהְיֶה
הַהִתְגַּלּוּת שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שְׂיָבוֹא וַיִּגְלֶה לְכָל הָעוֹלָם

כָּלוּ, שֶׁהַכֹּל אִזְרָא אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין שׁוּם זְמַן כָּלָל, וְהַיּוֹ"ה זֶהוּ הָיָה, הָיָה, יִהְיֶה, שֶׁהַכֹּל אֶחָד, וְאֵין לָנוּ לֹא עֶבֶר, לֹא הָיָה וְלֹא עָתִיד, רַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין רוּצִים כָּלוּם רַק אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ. וְזוּהִי מִדְרַגַּת הַצְּדִיקִים, שֶׁתָּמִיד שׁוֹחֲקִים, כִּי זוֹכִים לְזִכְרֵם הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַחֶכֶם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי לֹא, טו): "עַז וְהָדָר לְבוֹשָׁה, וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן"; אִם אָדָם מִתְלַבֵּשׁ בְּחַיֵּיו עִם בְּגָד שֶׁל עַז וּגְבוּרָה, אִזְוִי נִתְקַיֵּם אֲצֵלוֹ: "וְתִשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן", בָּא הַיּוֹם אַחֲרוֹן וְהוּא "צוּחַק אַחֲרוֹן". לְזֹאת, אֲשֶׁרִי אָדָם הַמְקַרֵב אֶל הַצְּדִיק הָאֵמֶת, וְזוֹכֶה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ לְמוֹד זֶה. אֲבָל עֲלֵיכֶם לְדַעַת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, שֶׁהַצְּדִיק עֹבֵד עַל עֲצָמוֹ עֲשָׂרוֹת שָׁנִים לְנִתְקַן עֲצָמוֹ מִהַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא כָּל-כֶּף דְּבוּק בְּבוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם הַשְׂגָּה בּוֹ. אִף הַיּוֹת שֶׁהַצְּדִיק רַחֲמָן גְּדוֹל מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ז'), שֶׁהַצְּדִיק הוּא רַחֲמָן, וּמְרַחֵם עַל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכֹכֵל שְׁעוֹלָה מְעַלָּה מְעַלָּה, וְזוֹכֶה לְהַשְׁגוֹת אֱלֹקוֹת, עַקֵּר רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁיּוֹרֵד מִטָּה מִטָּה לְאֲנָשִׁים שֶׁרַחֲוֹקִים מִזֶּה, וּמִתְיַסְרִים עַדִּין בְּיַסּוּרֵי תַּפְתּוֹ; הֵן מֵעֲצָמָם — שֶׁמִּתְסַכְּלִים בְּתוֹכָם, וְהֵן מִבֶּן זוּגָם, הֵן מִהִלָּדִים וְהֵן מִהַחֲבָרָה, אִזְוִי הַצְּדִיק מוֹרִיד עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, לְהַגְבִּיהֶם וְלְהַעֲלוֹתָם מִהֲדִיוּטָא הַתַּחְתּוֹנָה וּמִהַבוּץ שֶׁשְׂבָעוּ בּוֹ; עַד כְּדֵי כֶּף, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן צא), שֶׁהַצְּדִיק מְדַבֵּר כָּל מִינֵי

הַבָּלִים וְסִפּוּרִים, עַד שְׁבִנֵי־אָדָם חוֹשְׁבִים שֶׁהוּא אֶחָד מֵהֶם, וְאִינֶם קוֹלָטִים שֶׁהוּא "צוּחַק אַחֲרוֹן"; כִּי הוּא דְבוּק בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, אֶלָּא מִשְׁלִיךְ שְׂכָלוֹ וְדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי, כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. בְּעֵבֹר זֶה מִסְתּוֹבֵב בִּינֵיהֶם, וְהַפֵּל כְּהַצָּגָה בְּעֶלְמָא, כִּי רוּצָה שְׁפָל יְהוּדֵי וִיהוּדֵי בְּאֲשֶׁר הוּא — יִגִּיעַ לְמַדְרַגְתּוֹ. וְכֵן מוּבָא בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ, שֶׁזֶּו הִיְתָה מְדַרְגַת מִשָּׁה רַבֵּנוּ, שְׁפָל חֲיֵיו הֵלֶךְ בְּכִסּוּפִים וּבְרִצּוֹנוֹת כְּאֵלוֹ, אֵיךְ יְכוּלִים לְהַכְנִיס בְּבִנֵי־אָדָם הַשְּׂגוֹת אֱלֻקוֹת שִׁישׁ בִּי, שְׁפָל אֶחָד יְבִין זֹאת. וְאוֹמֵר עַל זֶה רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן ל'), שְׁכָפָל שְׁעוּלָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, יְכוּל לְרַדֵּת וּלְצַמְצֵם אֶת הָאוֹר מֵעִלָּה לְעָלוּל, מִשְׁכָּל עֲלִיּוֹן לְשִׁכָּל תַּחְתּוֹן, כְּמִלְמַד טוֹב, שֶׁזֶּו שְׁלֵמוֹת אֲמָנוּתוֹ, כְּשִׁיכוּל לְלַמֵּד יְלָדִים קִטְנִים, אֶף שֶׁהוּא מְבַגֵּר מֵהֶם, וְרַחוּק הַשְּׁכָל וְהַדַּעַת בֵּין הַמְּשֻׁפָּיעַ לְמְשֻׁפָּע הוּא לְאֵין שְׁעוֹר, כִּי הוּא מְבַגֵּר וְהַיֵּלֵד עֲדִין אֶפְרוּחַ שְׁלֵא נִפְקָחוּ עֵינָיו, כִּי צָד יִתְכֵן, שֶׁהַמְּלַמֵּד יִלְבִּישׁ עֲצָמוֹ בְּלְבוּשִׁים כְּאֵלוֹ?! אֲבָל בְּזֵה נִמְדָד טִיב וְאִיכוֹת אֲמָנוּתוֹ, וְעַקֵּר גְּדֻלוֹתוֹ — כְּשֶׁהוּא שָׂר עִם הַיְלָדִים וְצוּחַק עִמָּהֶם, וּמּוֹרִיד עֲצָמוֹ לְשִׁכָּלֶם, רַמְתָּם וּמְדַרְגַתָּם, וְאֵט אֵט מַחְדִּיר בָּהֶם אֶת הַחֲמֵר הַנִּלְמַד, אֵין זֶה אֶלָּא גְּדֻלַּת הַמְּלַמֵּד. כְּמוֹ־כֵן עִם הַצְּדִיק הָאֲמֵת, הַגְּדוּל בְּמַעְלָה נּוֹרָאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד, שֶׁהוּא כָּל־כֶּף בְּטֵל וּמְבֹטֵל לְאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁאֵין לוֹ — לֹא עָבַר, לֹא הָוָה וְלֹא

עֲתִיד, כִּי הוּא דְבוּק בְּאֵין סוּף, כָּלוּל לְגַמְרֵי בְּאוֹר הָאֱלֹקִי, אֲצִלוֹ אֵין הֶפְרֵשׁ לְהִיּוֹת בְּחֶדֶר יְחִידִי, וְלְהִיּוֹת דְבוּק בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, אוֹ לְהִיּוֹת בְּרַבִּים דְבוּק בְּאֵין סוּף; לְהִיּוֹת בְּרֵאשׁ הַשְּׁלֶחֶן אוֹ בְּסוּפוֹ, אֵינוֹ נוֹגֵעַ לוֹ כָּלֵל וְכָלֵל, כִּי אֲצִלוֹ מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְרוּצָה רַק כְּבוֹד אֱלֹקֵי. וְאָנוּ כְּפִי קִטְנוֹת שְׁכָלְנוּ וְדַעַתְנוּ, אֵין לָנוּ שׁוּם הַשְּׁגָה בּוֹ. אַךְ זֶהוּ עֵקֶר גְּדֻלַּת הַצְּדִיק, שְׂרוּאָה אֶת אֲמִלְלוֹת הַבְּרִיּוֹת בְּקִטְנוּנֵינוּ, וְחֶפֶץ לְהוֹצִיאָן מִשְׁפָּלוֹת מְדֻרְגָתָן, וְלְהִרְאוֹתָן גַּם-כֵּן הַדֶּרֶךְ הַיָּאֵךְ יוֹכְלוּ לְצֵאת מִהַשְּׂאוּל תַּחֲתִית וּמִתַּחֲתִיו, וְלִזְכוּת לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלְהִדְבֵּק בְּשִׁכִּינַת עֵזוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל-כֵּן מְלַבֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, וּמוֹרִיד עֲצָמוֹ מֵרוּם מַעְלָתוֹ וְגִדְלֵ שְׁכָלוֹ וְחֻכְמָתוֹ, אֵלֵינוּ הַשְּׁפִלִים, הַפְּחוּתִים וְהִירוּדִים, פֶּה בְּעַנְיָן כְּסֹף, פֶּה בְּכָבוֹד וְכוּ' וְכוּ', אַךְ הוּא צוּחַק מִהַכֵּל. וּבְנֵי-אָדָם אֵינָם קוֹלְטִים זֹאת; אֲשֶׁרִי אָדָם הַמְּקַרֵּב אֶל צְדִיק כְּזֶה וּמְשָׁרְתוֹ. וְזוֹ הִיְתָה מְדֻרְגַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן, שֶׁהָיָה מְשָׁרֵת מִשָּׁה. וְעָלָיו אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֶת הַפְּסוּק (מְשָׁלִי כו, יח): "נוֹצֵר תֵּאָנָה יֹאכֵל פְּרִיָהּ" — זֶה הָיָה יְהוֹשֻׁעַ; שֶׁהוּא סֵדֵר אֶת הַסְּפָסִלִים בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְעָשָׂה כָּל מִינֵי מַעֲשֵׂי עֲבֹדוֹת לְמִשָּׁה רַבְּנוּ, וּמָה הִיְתָה בְּנוֹתוֹ? אֲלֵא כְּמוֹ מֶלֶךְ, אֲשֶׁר אֵין יְכוּלִים לְהַכְּנִס אֵלָיו בְּפֶתַע לְלֹא הַזְּמָנָה מִרֵּאשׁ, וְצָרִיכִים לְהַזְמִין תּוֹר כְּמָה חֲדָשִׁים קָדָם לְכֵן, וְכוּלֵי הָאֵי וְאוּלֵי יִתְנוּ לוֹ לְהַכְּנִס אֵלָיו, וְאִם יִתְנוּ לוֹ

לְהַפְנִים, זֶהוּ רַק לְכַמֵּה דְקוֹת, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יֵשׂא חֵן וְחֶסֶד
 לְפָנָיו, וְאַפְלוּ שָׂר, אֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְנִים אֶל הַמֶּלֶךְ בְּכָל עֵת
 שְׂיַחֲפֹץ, רַק בְּעִנְיָן דְּחוּף מְאֹד. לֹא-כֵן עֶבֶד הַמֶּלֶךְ,
 שְׂמִנְקָה וּמְטַטֵּא חֲדָרוֹ וְכוּ', הוּא נִמְצָא תָּמִיד אֶצְל
 הַמֶּלֶךְ, וְאֵין הַמֶּלֶךְ שֵׁם עַל לֵב שֶׁהָעֶבֶד תָּמִיד בְּחֲדָרוֹ, כִּי
 הוּא עוֹזְרוֹ וּמְסַדְרוֹ וְכוּ'. אֲשֶׁר זֶהוּ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון, שֶׁהָיָה
 מְשַׁרְתַּת מִשָּׁה, תְּלָמִיד שְׁכַל-כָּף מְסוּר אֶל רַבּוֹ, וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ
 לְגַמְרֵי לְעִזְרוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שָׂרְבוּ בְּצַעַר, הַצַּדִּיק נִמְצָא
 בְּצָרָה, הוּא מְשַׁתְּדֵל לְעִזְרוֹ בְּכָל מִינֵי אַפְּנִים שְׁבַע-עוֹלָם,
 וְאֵינּוּ שׁוֹקֵט וְאֵינּוּ נָח כְּרַגַּע, עַד שְׂיִוְצִיא אֶת הַצַּדִּיק
 מִמְּצוּקָתוֹ. אֲזִי זוֹכָה, שְׁנִשְׁפַּע עָלָיו אוֹר וְזִיו וְחַיּוֹת
 וְדִבְקוֹת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וְלִזְהָ זָכָה יְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון.
 לְזֹאת מִי שְׁרוּצָה לְזִכּוֹת כָּל הַיּוֹם לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּהַקְדוּשָׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, וְלִדְבַר מִמְּנוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל רֵגַע וְרַגַּע, עָלָיו
 לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק וּלְשַׁרְתּוֹ, וְאֲזִי יִשְׁפִיעַ עָלָיו הַצַּדִּיק
 מְאוֹד הָאֵין סוּף שְׁנִשְׁפַּע עָלָיו, וְיִזְכָּה לְקַבֵּל מִמְּנוֹ
 פִּי-שָׁנִים.

.ד.

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם הֵם צָחוּק
 אֶחָד גָּדוֹל. רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם לוֹקְחִים כָּל דְּבָר כָּל-כָּף
 בְּרָצִינּוֹת, וְזֶה מְכַנִּיסֵם בְּלַחְצִים, בְּמַרְיבוֹת, בְּבִזְיוֹנוֹת,

בְּשִׁיכוֹת דְּמִים וּבְעֵלְבוֹנוֹת, וְחִייהֶם מִתְסַכְּלִים מְאֹד, וְהַכֹּל בָּא מִחֶמֶת שְׂאָדָם שׁוֹכַח מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי בְּרַגַע שְׂאָדָם מִזְכִּיר עֲצָמוֹ מִהַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא, אֲזִי הוּא צוּחַק מִהַכֹּל. אֵיךְ אֹמֵר הַפֶּתָגִם: צוּחַק מִי שׁ"צוּחַק אַחֲרוֹן". נוֹתְנִים לְאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם שִׁבְעִים שָׁנָה, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים ז'): "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרוֹת שְׂמוֹנִים שָׁנָה". הַחַיִּים הֵם מְעַבְּרִים בָּאִים מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִהָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, אֶל הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי הַזֶּה. וְצָרִיכִים לְעַבֵּר אֶת הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי הַזֶּה, שְׂיֵשׁ בּוֹ עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, חֲשֵׁךְ וְאוֹר, קִטְנוּת וְגִדְלוּת, עַד שְׁחֻזְרִים בַּחֲזָרָה אֶל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, אֶל הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְמָה הַתְּכָלִית שֶׁנִּשְׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת יוֹרֶדֶת אֶל הָעוֹלָם הָעֲשִׂיָה הַגִּשְׁמִי, הַמֵּלֵא קִלְפוֹת וּמִשְׁחִיתִים, הַמְּעַלְיָמִים וּמְכַסִּים אֶת אֲמִתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבֵינָן כֶּף צָרִיכָה לְסַבֵּל סָבֵל נוֹרָא, וּלְבַסּוֹף חוֹזֶרֶת בַּחֲזָרָה אֶל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים? אֵלֶּא חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אֹמְרִים, שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה שֶׁהַנְּשָׂמָה תִּהְיֶה מִזִּיו הַשְּׂכִינָה בְּשֹׁכֵר וְלֹא בְּמִתְנַת חָנָם. כְּשֶׁנִּשְׁמָה נִמְצָאת בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, אֲזִי הִיא אֶחָד כְּבִיכּוֹל עִם הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְשֵׁם רוֹאֶה רַק רוֹחֲנִיּוֹת אֱלֻקוֹת, וְאִין זֹו מְעַלָּה לְשִׁבְתָּ לְמַעְלָה וְלִהְתַּעַנֵּג מִזִּיו הַשְּׂכִינָה, כִּי שֵׁם אִין שְׂכָר וְאִין עֲנָשׁ, זֶהוּ עֲצָם אֱלֻקוֹת, לְזֹאת הוֹרִיד הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת הַנְּשָׂמָה לְזֶה הָעוֹלָם

הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, הַמָּלֵא קִלְפוֹת וְהַסְתְּרוֹת, וַיֵּשׁ בּוֹ שְׁבָעִים
אֲמוֹת, שָׁפַל אַחַת מוֹשְׁכַת אֶל שֶׁקֶר אַחַר, וּמַעְלִימִים
וּמְסַתִּירִים וּמְכַסִּים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְגַמְרִי, וְאֵלוֹ
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, וְלוֹמְדִים
תּוֹרָה בְּזֶה הָעוֹלָם, עַל אִף שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כָּל-כֶּף הַרְבֵּה
צָרוֹת וַיִּסּוּרִים וְעַגְמַת נֶפֶשׁ, עִם כָּל זֹאת בּוֹרְחִים אֶל
הַתּוֹרָה, מְקַיְמִים מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, מְנִיחִים תְּפִלִּין,
מְתַעֲטְפִים בְּצִיצִית, אוֹכְלִים כָּשֶׁר, שׁוֹמְרִים טְהֵרַת
הַמְּשֻׁפָּחָה, שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, וְאֵינָם מְתַפְּעֵלִים מִסְבִּיב,
אֲדַרְבֵּה! מִתְחַזְּקִים יוֹתֵר בְּאַמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִף
שְׁעוֹבְרִים מְשַׁבְּרִים וְגִלְמִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עִם כָּל זֹאת
בּוֹרְחִים אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְכִירִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, מְדַבְּרִים מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְדַבְּרִים אֶל
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְחַיִּים עִם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אֵינן עוֹד
מַעֲלָה יוֹתֵר גְּדוּלָה לְנִשְׁמָה שֶׁנִּמְצְאָת בְּעוֹלָם הַגִּשְׁמִי
וְהַחֲמָרִי הַעֲשִׂיָה הַזֶּה, וּמִתְחַזְּקַת וְאֵינָה נּוֹתֶנֶת לְעֲצָמָה
לְפַל, וּבּוֹרְחַת יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶל הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, מְקַיְמַת
יוֹתֵר אֶת הַמְּצוּוֹת בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה; כִּי יְהוּדֵי כְּזֶה הַמְּחַזְּקִים
וּמְעוֹרְדִים וּמְשִׂמְחִים אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת זוּלָתוֹ בְּכָל הַמְּצַבִּים,
מַעֲלָה שְׁעֵשׂוּעִים גְּדוּלִים לְמַעֲלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, שְׁעַדִּין
לֹא עָלוּ שְׁעֵשׂוּעִים כְּאֵלוֹ מִימוֹת עוֹלָם. וְזוֹ הַתְּכֵלִית
שֶׁנִּבְרָא בְּרַי יִשְׂרָאֵל בְּזֶה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי — כְּדִי
שְׁיִוְכַל לְהַחְזִיק מֵעַמֵּד וְלֹא לְהִשָּׁבֵר, אֲלֵא לְצַחֵק מִהַכֵּל,

על אף שעובר עליו מה שעובר — ירידות וכסויים, שנעלמת ונתכסה ממנו בכל פעם אמתת מציאותו יתברך. ובאמת, בני ובנותי היקרים! דבר זה מאד מאד קשה להחזיר בבני-אדם; כי סוף כל סוף הנשמה שלנו ירדה לזה העולם הגשמי והחמרי, המלא קלפות והסתרות, מלא ליצנות, חשך ושקר, וכן כל אחד כפי מספר שנותיו שנמצא כבר פה, ולא קבל את החנוף של אמונה ברורה ומזככת בו יתברך, מכל שכן, חס ושלו, כשאדם חטא ועשה מעשים רעים, לכלך את עצמו, טנף את מחשבתו, שהיא משכן השכינה, משכן הנשמה, לכלך את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו על-ידי עברות שעבר על רמ"ח עשה ושס"ה לא תעשה, אזי נעלם ונסתר ונתכסה ממנו האור הזה, וכך נתגדל שנים על גבי שנים, ונתרחק מידיעה זו, לדעת שהקדוש-ברוך-הוא נמצא פה אתנו, ומסתתר אתנו בזה העולם. וזה מאד מאד קשה להכניס בבני-אדם, כי סוף כל סוף אדם אינו מסגל לקלט דברים רוחניים כאלו, ומאד קשה לו להשיג רוחניות אלקות — אם לא טהר את עצמו על-ידי קיום המצוות, לזאת עובר על כל אחד מה שעובר, אשר אין אדם בזה העולם שאין עוברות עליו צרות, בני ובנותי היקרים, שלא יספרו לכם שיש אדם שאיננו סובל כלל וכו'. כי כל אחד כפי בחינתו סובל את הסבל שלו; זה מעצמו, זה מאשתו, זה מילדיו, זה משכניו, זה מקרוביו,

אין דבר כזה שאדם לא יסבל איזה סבל. ולכן אין לקנא בשום ברירה. ולמה אנו רואים שבני-אדם מקנאים זה בזה, עד שאחד מוכן לאכל את זולתו? כי לכל אחד נדמה כאלו להוא יש יותר, ואינו יודע שלהוא יש באמת יותר, אבל יותר בצרותיו! כי כל מי שיש לו עשירות גדולה מזולתו, יש לו בעיות וצרות גדולות יותר. עני אינו יכול להבין זאת, אבל זו מציאות, שכל מה שיש לאדם יותר כסף, כבוד, תאוות, הוא מסבך יותר בצרות וביסורים. עד שיש בני-אדם, שכל-כך מרים חיייהם, שרוצים לאבד עצמם לדעת, רחמנא לצלן. ואין יכולים להבין דבר זה, הלא יש להם כל טוב, למה, אם-כן, אתה כל-כך בצער?! למה אתה במרירות ובדכאון?! למה אתה עצוב?! הלא ישנם אנשים הסובלים הרבה יותר ממך! אבל זו עבודה ואין עליה עוררין, שמדת הקנאה הורסת את האדם לגמרי. וחכמינו הקדושים אומרים (במדבר רבה, פרשה ט', סימן ז'): אין קנאה אלא לשון כעס; הינו מקנאה בא כעס; למה אדם בכעס על זולתו, ורב עמו, מוציא עליו כל מיני שם רע? הכל מחמת קנאה. היכן שיש מריבות, היכן שיש אי הבנות, היכן שיש מחלוקת, תדעו לכם, בני ובנותי היקרים! ששם יש קנאה, אחד מקנא בזולתו ואינו יכול לסבלו, רוצה לאכלו חי, חפץ להתגבר עליו, ולהיות גדול יותר ממנו. ובעבור זה אנו רואים, שבני-אדם סובלים סבל קשה

כָּל-כֶּף. כְּמֵאמָרָם וְ"ל (שֶׁבֶת קֹנֵב): כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ קִנְיָה
 בְּלָבוֹ, עֲצֻמוֹתָיו מִרְקִיבִין; עוֹד בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ נִרְקַב לְגַמְרֵי
 מִחַמַּת רַב קִנְיָה. וְרוֹאִים בְּנֵי-אָדָם כָּל-כֶּף מְמַרְמְרִים,
 מִפְּנֵי שְׂאִינָם יְכוּלִים לְסַבֵּל שְׁלֵהוּא יֵשׁ יוֹתֵר. וּבִקְּמַת זֹו
 טָעוֹת גְּדוֹלָה. כִּי מֵהֵיכֵן נוֹבַעַת קִנְיָה? מִזֶּה שְׂאִין אָדָם
 מִכִּיר בְּהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי אִם אָדָם הִיָּה מִכְּנִיס
 בְּעֲצֻמוֹ אֲמַתַּת מְצִיאוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר, וְהִיָּה יוֹדֵעַ
 שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַהִיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִי
 פְּרִטִית, וְדָבָר גְּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מֵעֲצֻמוֹ, אֲלֵא
 בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן, אֲזִי לֹא הִיָּה מְקַנָּא בְּאֵף אֶחָד.
 בְּשִׁבִיל זֶה אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשָׁה סָה,
 סִימָן יז): אֵין יְשִׁיבָה לְמַעְלָה וְלֹא שְׁנָאָה וְלֹא תַחֲרוֹת וְלֹא
 קִנְיָה; בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים שְׁמִשְׁיָגִים רוֹחֲנִיּוֹת אֲלֵקוֹת,
 אֵין דָּבָר כְּזֶה, שְׂאֶחָד מְקַנָּא בְּשֵׁנִי, שְׂאֶחָד רוֹצֵה לְהַתְּחַרוֹת
 עִם הַשֵּׁנִי וְלִשְׁנֹא אוֹתוֹ, שֶׁם נִהְיִים מִזִּיו הַשְּׂכִינָה, שֶׁם
 מִכִּירִים אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי
 הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים גַּם-כֵּן לְזַכּוֹת לְהַגִּיעַ לְחַיִּים
 טוֹבִים וְנִעִימִים, עֲרַבִים וּמְתַקִּים, רְאוּ לְהַכְנִיס אֶת
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ הַלֵּב שְׁלָכֶם, בְּתוֹךְ חַיִּיכֶם, בְּתוֹךְ
 חַיֵּי יוֹם יוֹם, וְתַתְּחִילוּ לְהַתְּבוֹנֵן וְלַהֲכִיר שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא נִמְצָא פֶה אֶתְנוּ, עִמָּנוּ וְאַצְלָנוּ, וּמָה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת?
 לְהַתְּחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלָנוּ, אֲשֶׁר בְּזֶה מִתְּגַלֶּה
 שְׂאֲנַחְנוּ מֵאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי תִרְאוּ בָמוֹ עֵינֵיכֶם אֵילוֹ

מְנִיעוֹת יֵשׁ לְאָדָם בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רִגַע, לְמַנְעוֹ
וּלְעֵכָבוֹ, שְׁלֹא יִזְכֶּה לְרְאוֹת אֶת הַשְּׂכִינָה, אֲשֶׁר מִזֶּה
נוֹבְעוֹת כָּל הַצָּרוֹת; כִּי אִם אָדָם הָיָה חַי עִם הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, אֲזִי כָּל חַיָּיו הָיוּ אַחֲרִים לְגַמְרִי, תָּמִיד הָיָה
מְדַבֵּר אֵלָיו יְתָבְרָךְ, וְכָל צָרְכָיו הָיָה מְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר
אֵין עוֹד עֲרָבוֹת וּנְעִימוֹת וַיִּדְיוֹת טוֹבָה מִזֶּו, שְׁאָדָם מְדַבֵּר
אֶל קוֹנּוֹ, וּמְשִׁיחַ וּמְסַפֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לְפָנָיו
יְתָבְרָךְ. וְזֶה עֵקֶר הַטְּעֵנָה, כְּבִיכּוֹל, בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, שְׁיִהְיֶה
בְּזֶה הָעוֹלָם, שְׁעוֹבְרִים עָלָיו כָּל-כָּף הַרְבֵּה מְנִיעוֹת
וּמְרִירוֹת, צָרוֹת וְהִרְפַּתְקָאוֹת, וְעַם כָּל זֹאת אֵינוֹ נוֹתֵן
לְעֲצָמוֹ לְהִשָּׁבֵר, אֲלֹא זוֹכֵר תָּמִיד מֵהַיּוֹם הָאֲחֲרוֹן,
שְׁיִצְטָרֵךְ לְצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׂאֵר לוֹ כְּלוּם רַק אֵלוֹ
הַדְּבוּרִים שְׁדַבֵּר בְּכָל יוֹם מִהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁדַבֵּר עִם
בְּנֵי-אָדָם מִהַשְּׁגָחָה פְּרֻטִית וְאַמוֹנָה, שְׁחִזַק וְעוֹדֵד בְּנֵי-
אָדָם, אֲזִי כָּל יוֹם אֲצִלוֹ יוֹם טוֹב. אֲבָל אֵל תַּחֲשָׁבוּ שְׁקַל
לְהַגִּיעַ לָזֶה, כִּי יֵשׁ עַל זֶה הַרְבֵּה מְנִיעוֹת, מוֹנְעִים אֶת
הָאָדָם שְׁלֹא יִרְגִישׁ אֲמַתַּת מְצִיאוֹתוֹ יְתָבְרָךְ, שְׁלֹא יִרְגִישׁ
אֶת הַשְּׂכִינָה. כִּי יִשְׁנֶם כָּל מִינֵי טְפוּסֵי אֲנָשִׁים, הַרְחוּקִים
מִכָּל זֶה, אֲזִי הֵם מְמַרְרִים אֶת חַיֵּי זוּלָתָם, רַבִּים עִמָּהֶם,
חוֹלְקִים עֲלֵיהֶם, מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם כָּל דָּבָר אָסוּר, וּמְסִיתִים
נִגְדָם וּמוֹצִיאִים עֲלֵיהֶם שְׁמוּעוֹת רָעוֹת, הָעֵקֶר לְשִׁבֵר אֶת
רוּחָם, אֲבָל אִם יֵשׁ לְאָדָם שְׁכָל וַיִּשׁוּב הַדַּעַת, הוּא תָּמִיד
צוּחַק מֵהַכֹּל, כִּי יוֹדֵעַ שְׁצוּחַק מִי "שְׁצוּחַק אַחֲרוֹן". וּמִי

בְּאֵמֶת "צוּחֵק אַחֲרוֹן"? יְהוּדֵי שְׁעָבַר אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְלֹא נָתַן לְעֲצָמוֹ לְהִשָּׁבֵר אֲלֵא בְּכָל יוֹם וַיּוֹם חֲזַר בְּתִשְׁבּוּבָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְדִבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, קָיָם אֶת מִצְוֹת הַבּוֹרָא, לָמַד תּוֹרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, חֲזַק וְאִמָּץ וְעוֹדַד וְשִׂמַּח אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲפִלוּ מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם, כְּמֵאֲמָרָם ו'ל (בְּרִכּוֹת י"ז) עַל רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁלֹּא הִקְדִּימוּ אָדָם שְׁלוֹם מֵעוֹלָם, אֲפִלוּ נִכְרֵי בְּשׁוּק, אֲלֵא הוּא הִקְדִּים בְּשְׁלוֹם כָּל אָדָם. וְזֶה עֵקֶר תְּכֵלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁהוֹרִידוּ נִשְׁמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת אֶל עוֹלָם הָעֲשִׂיָּה הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי הַזֶּה, וְהִלְבִּישׁוּהָ בְּגוּף עֵב וְגַם, כְּדֵי שֶׁיַּעֲבֹר הָאָדָם פֹּה אֶת זֶה הָעוֹלָם, וַיַּעֲבֹרוּ עָלָיו כָּל מִינֵי הָעֲלָמוֹת, הַסְּתָרוֹת וְכִסּוּיִים, שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִכָּל שֶׁכֵּן שִׁירָאָה הַפֶּךָ מַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יִרְאֶה דְּבָרִים תְּמוּהִים, וַיִּהְיוּ לוֹ קִשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, יִרְאֶה לָמָּה הִרְשָׁעִים מִצְּלִיחִים, וְהַצְּדִיקִים סוֹבְלִים?! לָמָּה לְאֲמוֹת הָעוֹלָם אֵין חֲסֵר דְּבָר, וְעַל עַם יִשְׂרָאֵל עוֹבְרוֹת צָרוֹת רַבּוֹת. וַיֵּשׁ הַמּוֹן קִשְׁיוֹת הַנִּכְנָסוֹת בְּלֵב הָאָדָם, הַמַּעֲקָמוֹת אוֹתוֹ מִיּוֹצְרוֹ, עִם כָּל זֹאת, אִם אָדָם הִזֶּה יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל זֶהוּ נִסְיוֹן שְׁמַנְסִים אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, לְרֵאוֹת לְמִי יִפְנֶה בַּעַת צָרָתוֹ, אֶל מִי יִפְנֶה בַּעַת הַקִּשְׁיוֹת וְהַסְּפָקוֹת וְהַעֲקוּמוּמִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם יִהְיֶה לוֹ שֶׁכָּל לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ — יַעֲבֹר עַל הַכֹּל, אֲבָל אִם אָדָם יִתֵּן שִׁסִּיתוֹ אוֹתוֹ נֶגֶד הַקְּדוּשׁ-

בְּרוּךְ-הוּא, וַיִּמְשֶׁךְ אַחַר הַהֶבֶל, אַחַר קוּרֵי הָעֶכְבַּיִשׁ
 שְׂיֹרְקִים מִפִּיהֶם הִטְמֵא הָעֶרְב־רֶב, שְׁמִסִּיתִים וּמִדִּיחִים
 בְּכָל יוֹם נֶגֶד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָלִי הַתְּקַשְׁרֹת וּבַעֲתוֹנִים
 הַמְּלַכְלָכִים שְׁלָהֶם, שֶׁהֵם הַכְּלִי שׁוֹפְכִין שֶׁל אֱלוֹ הַטְּמֵאִים
 הָאֲרוּרִים, אִם יִתֵּן שֶׁנִּשְׁמָתוֹ תִּפְּל בְּשִׁבֵי הַסְּטָרָא אַחְרָא,
 אֲזִי רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עָלָיו, לֹא-כֵן בַּר יִשְׂרָאֵל, הַמְתַּחֲזֵק
 בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאִין קָשָׁה לוֹ קְשִׁיּוֹת, אֶלֶּא
 יוֹדֵעַ: "צְדִיק הוֹי" הַ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו"
 (תהלים קמה, יח), וּדְבָרִים לְאִין סֹפֵר יִשָּׁנֵם, שְׁאָדָם אֵינְנוּ
 מְבִין, כִּי כָּל זְמַן שְׁמֵלְבֵשׁ בְּלָבוֹשׁ הַגַּס וְהָעֵב, כָּל זְמַן
 שְׁאָדָם הוּא בְּזֵה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי, אֵינּוּ יוֹדֵעַ וְאֵינּוּ
 יָכוֹל לְהַשִּׁיג רוּחָנִיּוֹת אֱלֹקוֹת. אִם אָדָם מְכַנֵּס אֶת זֹאת
 הַיֵּטֵב בְּלָבוֹ, אֲזִי אֵין לוֹ שׁוּם קְשִׁיּוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, אֲדַרְבָּה
 הוּא מְתַחֲזֵק מְאֹד מְאֹד, וְשׁוּם דְּבָר לֹא יָכוֹל לְשַׁכְּרוֹ, אֶלֶּא
 הוּא תָּמִיד אוֹמֵר (דְּבָרִים לב, ד): "הַצּוֹר תָּמִים פְּעָלוֹ, כִּי כָּל
 דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אִמוּנָה וְאִין עוֹל, צְדִיק וַיִּשֶׁר הוּא".
 לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לְחִיּוֹת חַיִּים
 עֲרִבִים וּמְתַקִּים, חַיִּים נְעִימִים, תְּתַחֲזְקוּ בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה
 בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאֵל תְּסַתְּכְלוּ עַל מָה שֶׁעֵבֵר, אֵל תְּתַבּוֹנְנוּ עַל
 מָה שֶׁעֵכְשׁוּ, וְאֵל תְּבִיטוּ עַל מָה שֶׁעֲתִיד, רַק תְּדַבְּקוּ
 עֲצֻמְכֶם בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְתִרְגְּלוּ עֲצֻמְכֶם לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, וְתִתְחִילוּ לְחִיּוֹת חַיִּים נְצַחִיִּים, חַיִּים רוּחָנִיִּים.
 אֶבֶל אֵל זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ רַק עַל-יְדֵי שְׁמֵת־קָרְבִים אֵל

הַצַּדִּיק הָאֵמֶת, שֶׁהוּא מַחְדִּיר אֲמוּנָה בְּנַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל; כִּי אָדָם בְּעֵצְמוֹ מְאֹד מְאֹד קָשָׁה לוֹ לְהִגִּיעַ לְמַדְרָגָה זוֹ. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! אִם אַתֶּם רוֹצִים לְזִכּוֹת לְהִתְחִיל לְחַיּוֹת חַיִּים טוֹבִים, עֲרַבִים וּמְתַקִּים, עֲלֵיכֶם לְהִתְקַרֵב אֶל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁמְגַלֶּה וּמְפָרְסֵם אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּגִלּוֹי כְּזֶה, שֶׁעֲדִין לֹא הִיָּה; כִּי בְּאֵמֶת אוֹמֵר הָאֱרִ"י הַקְּדוּשׁ, שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הַבְּרִיאָה הִיא בְּרִיאָה חֲדָשָׁה. וְכָתוּב בְּתַקוּנֵי זֹהַר (סוה): לְבוֹשִׁין דְּלְבִישׁ בְּצַפְרָא לֹא לְבִישׁ בְּרַמְשָׁא וּלְבוֹשִׁין דְּלְבִישׁ בְּרַמְשָׁא לֹא לְבִישׁ בְּצַפְרָא; כְּבִיכּוּל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלַבֵּישׁ עֵצְמוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, הַלְּבוּשׁ שֶׁבְּבִקֵּר אֵינוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁל הַצְּהָרִים, וְהַלְּבוּשׁ שֶׁל הַצְּהָרִים אֵינוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁל הָעֶרֶב, וְהַלְּבוּשׁ שֶׁל הָעֶרֶב, אֵינוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁל הַבִּקֵּר, כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלַבֵּישׁ עֵצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל מִינֵי לְבוּשִׁים, וְהַכֹּל — כְּדֵי שֶׁבְּנֵי-אָדָם יִזְכּוּ לְהַכִּירוֹ. אִם יֵישׁ לְאָדָם שֶׁכֵּל, וּבּוֹרַח אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִכָּל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, הוּא בָּא אֶל הַתְּכֵלִית שֶׁבְּשִׁבִילָהּ נִבְרָא כָּל הָעוֹלָם, וְצוּחַק תָּמִיד מִכָּל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הַכֹּל אֶצְלוֹ צָחוּק אֶחָד גָּדוֹל — כָּל הַתְּאוּוֹת וְהַמְדוּת רְעוֹת, וְזוֹכָה שֶׁלְּבִסּוּף כְּשִׁיוֹצֵא מִזֶּה הָעוֹלָם, הוּא "צוּחַק אַחֲרוֹן". לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! בּוֹדְאֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹבְרִים עֲלֵיכֶם מְשֻׁבְּרִים וְצָרוֹת וַיְסוּרִים חֲדָשִׁים, שְׁלֹא תֵאָרְתֶם וְשִׁעְרַתֶם כָּלֵל, אֲבָל תִּדְעוּ,

שֶׁהַכֹּל זֶהוּ לְבוּשִׁים, שֶׁכְּבִיכּוֹל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלַבֵּישׁ
 עֲצָמוֹ, כְּדֵי שְׂיִפִּירוּ אוֹתוֹ בְּצוּרָה אַחֲרֵת, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא רוֹצֵה מְאֹד בְּכָל יוֹם, בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רִגַע תְּפִלוֹת
 חֲדָשׁוֹת, אֲזִי מְכַנְּסוֹ בְּצָרוֹת וּבִיְסוּרִים, בְּמַרְירוֹת וּבְדַכְּאוֹן
 חֲדָשִׁים, כְּדֵי שְׂמַשֵּׁם יָבוֹא וַיִּצַּעַק אֵלָיו, מִשֵּׁם יָבוֹא וַיְדַבֵּר
 אֵלָיו, אֲבָל לֹא כָּל אֶחָד זוֹכֶה לְהִגִּיעַ אֶל זֶה, לְזֹאת,
 עוֹבְרֵת עַל כָּל אֶחָד מְרִירוֹת עֲצוּמָה, וּבְמִקּוֹם לְשֵׁאת
 תְּפִלָּה חֲדָשָׁה לְבוֹרָא עוֹלָם, הוּא נִכְנָס בְּדַכְּאוֹן חֲדָשׁ,
 בְּמַרְירוֹת חֲדָשָׁה, בְּמַחְלֻקוֹת וּבְמַרְיבוֹת חֲדָשׁוֹת, וְכִף
 עוֹבְרִים חֲיָיו בְּצַעַר וּבִיְסוּרִים, בְּמַחְלָקָת וּבְמַרְיבוֹת, וְאִין
 לוֹ שְׁלוֹם-בֵּית, אִין לוֹ כְּלוּם, רַק עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת. אֲבָל אִם
 אָדָם זוֹכֶה וּמִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֵת, הַפּוֹתֵחַ לוֹ אֶת
 הַמַּחַ וְהַדַּעַת, וּמַעוֹרְרוֹ מִהַשְּׁנָה, כַּמּוּבָא בְּדַבְּרֵי רַבְּנוּ ז"ל
 (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ס'), שֶׁהַצַּדִּיק מַעִיר מִהַשְּׁנָה; כִּי
 כְּשֶׁהָאָדָם יֵשֵׁן, אֵינּוּ מַכִּיר אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲבָל
 הַצַּדִּיק פּוֹתֵחַ אֶת הַמַּח, שְׂיִפִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁנִמְצָא פֶּה,
 וּפּוֹתֵחַ לוֹ אֶת הַפֶּה שְׂיִתְחִיל לְדַבֵּר אֶל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 שְׂלֹא יִצְטַרֵּךְ אֶת אֵף אֶחָד רַק אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אֲזִי
 הוּא הֵכִי מְאֹשֵׁר. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! תִּשְׁתַּדְּלוּ
 לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק, וְאֲזִי יֵאִיר עֲלֵיכֶם אוֹר חֲדָשׁ בְּכָל יוֹם,
 וּמִכָּל מָה שְׂעוֹבֵר עֲלֵיכֶם תִּבְרַחוּ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.
 תִּשְׁתַּדְּלוּ מְאֹד מְאֹד לֹא לְפַל בְּרוּחְכֶם, רַק תִּסְתַּכְּלוּ עַל
 הַיּוֹם הָאֲחֲרוֹן, וְאֲזִי תִצְחָקוּ מִהַכֹּל, תִּקְחוּ אֶת כָּל הַחַיִּים

בְּנִקְלָה, וְלֹא בְּקִשְׁי רַב כָּל־כָּךְ, כְּאִלּוּ בְּאַתֶּם לְזֶה הָעוֹלָם
 לְהִשָּׁאֵר כָּאֵן אֶלֶף שָׁנִים, לֹא וְלֹא! הִנֵּה אָנוּ כָּאֵן, וְהִנֵּה
 אָנוּ יוֹצְאִים מִכָּאֵן, לְהִיכֵן? אֶל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא. לְזֹאת,
 כְּדֹאֵי כְּבָר עֲתָה לְחֹזֵר אֶל צוּר מַחְצַבְתְּכֶם, לְשׁוּב
 בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּמִי שְׁחֵי חַיִּים
 כְּאִלּוּ, הוּא צוּחַק מְכַלֵּם, כִּי הוּא "צוּחַק אַחֲרוֹן", וְאֶף
 אֶחָד אֵינּוּ יָכוֹל לְשַׁבְּרוֹ. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! רְאוּ
 לְהִתְחַזֵּק מְכַל מַה שְּׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם, וְאֶף שְׁנֵדְמָה לָכֶם,
 כְּאִלּוּ אֲבִד מָנוֹס וְתִקְנָה מְכַם, כְּאִלּוּ כְּבָר הַכֵּל סָגוּר, כְּאִלּוּ
 אֵינְ לָכֶם כְּבָר שׁוֹם תִּקְנָה, אֶל תִּאמְרוּ כָּךְ, כִּי זֶה בָּא
 מִקְּטֹנוֹת הַמַּחֲיָן. אֶלָּא דַּעוּ, כִּי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב
 אֶתְכֶם וְנִמְצָא בְּתוֹכְכֶם, וְרַק מְחַכָּה שְׁתִּפְתְּחוּ אֶת הַפֶּה
 וְתִדְבְּרוּ אֵלָיו. בְּמָקוֹם לְהַכְּנִס בְּוִכּוּחִים עִם הָאִשָּׁה, אוֹ עִם
 הַיְלָדִים, אוֹ עִם בְּנֵי־אָדָם, כְּגוֹן: שְׂכָנִים קְרוֹבִים וּרְחוּקִים,
 יוֹתֵר טוֹב לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמָעוֹ, בְּשִׁפְת
 הָאֵם שְׁלָכֶם: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אָנִי מֵאַמִּין שְׁאַתָּה פֶּה.
 רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּפְתַּח לִי אֶת הָעֵינַיִם. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם,
 תַּעֲזֹר לִי, שְׁאַרְגִּישׁ אוֹתָךְ תְּמִיד, שְׁאַתָּה נִמְצָא עִמִּי תְּמִיד,
 כִּי אֵינְ בִּלְעָדֶיךָ כָּלֵל. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּשְׁמַח אוֹתִי,
 שְׁאַזְכֶּה לְרֵאוֹת וּלְחִזּוֹת תְּמִיד בְּשִׂכְנֵת עֲזָדְךָ". וְכֵן אָדָם
 צָרִיךְ לְדַבֵּר וּלְשִׁיחַ עִם אַחֲרִים מִהֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, לְחִזּוֹק,
 לְעוֹדֵד וּלְשִׁמַּח אֶת הַבְּרִיּוֹת. אֲשֶׁר זֶה הַמְּצוּה הַכִּי גְדוּלָה.
 וּבְזֶה שְׁאָדָם מְחִזֵּק אַחֲרִים, אֵינְ לְתֵאָר וּלְשַׁעַר מַעֲלָתוֹ

בְּשָׁמַיִם. עַל-כֵּן רָאוּ לְקַבֵּל עַל עֲצָמְכֶם מִצְוָה זוֹ לְאַמֵּץ
וּלְעוֹדֵד בְּנֵי-אָדָם שְׁבוּרִים, אֲמִלְלִים וּרְצוּצִים, וְתַכְנִיסוּ
בָּהֶם גַּם אֶת הַדַּעַת וְהָאֲמוּנָה הַזֹּאת: "אַתָּה הָרֵאתָ לְדַעַת כִּי
הַיְיָ" הַהוּא אֱלֹקִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ" (דְּבָרִים ד, לה). וּבְזֶה
שֶׁתַּחֲדִירוּ בָּהֶם אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה, יִרְגִּישׁוּ עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם
הַזֶּה. וְזֶה אֵי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לְבְנֵי-אָדָם שֶׁמֶלְאוּ עֲצָמָם
בְּכָל מִינֵי תַּאֲוֹת וּמַדּוֹת רָעוֹת, וְכֵן בְּכָל מִינֵי הַסְּתוֹת שֶׁל
הָעֶרְב־רַב. לְזוֹאת, אֲשֶׁרִי אָדָם הַזּוֹכֶה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק
הָאֲמֵת, הַמְּנַקֵּה לָנוּ אֶת הַמַּחַ, הַדַּעַת וְהַשְּׂכָל, וְעוֹשֶׂה
אוֹתָנוּ כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ אֶת זֵיו שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְאִז טוֹב
לוֹ כָּל הַיָּמִים, וְהוּא חַי חַיִּים נְעִימִים, עֲרָבִים וּמְתַקִּים,
וּמְמַשִּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אֹר וְזֵיו שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבַּרֵּךְ תָּמִיד,
וְעוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי הוּא "צוּחַק אַחֲרוֹן",
כִּי לֹא אֲכַפֵּת לוֹ הֵיכָן שֶׁנִּמְצָא, כִּי אֶפְלוּ שֶׁעֵדִין נִמְצָא
בְּעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי הַזֶּה, הוּא כָּבֵר עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עוֹלָם
הַבָּא; אֲשֶׁר זֶה הַתְּכִלִּית שֶׁבְּשִׁבְלָה בָּא אָדָם לְעוֹלָם הַזֶּה
— לְהַפְּךָ גַּם אֶת הַחֲשֵׁךְ וְהַשְּׁקֵר שֶׁל הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה
הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי אֶל רוּחָנִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֹקוֹת, כְּדִגְמַת
הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, שֶׁשֵּׁם מְאִירָה בְּגִלּוֹי רַב שְׂכִינַת עֲזוֹ
יִתְבַּרֵּךְ; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְחַזֵּיק מֵעַמֵּד בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר,
וְאֵינוֹ נִשְׁבֵּר מִשּׁוֹם דְּבָר שֶׁבְּעוֹלָם, וְאִז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְבֹא
לְנִצְחַת נְצָחִים, וְהוּא בָּא אֶל תְּכִלִּית הַטּוֹב, שֶׁאֵלֶיהָ יֵרְדֶה
נִשְׁמַתוֹ מִרוּם גְּבֵהֵי מְרוֹמִים, אֲשֶׁרִי לוֹ!